

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Вступ

Концепція розвитку інклюзивної освіти розроблена відповідно до Конституції та законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері освіти, соціального захисту та реабілітації інвалідів.

Приєднавшись до основних міжнародних договорів у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенцій ООН про права інвалідів, про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами.

Конституцією та чинним законодавством України у галузі освіти визнано рівні права громадян на освіту незалежно від статі, національності, соціального і майнового стану, віросповідання, стану здоров'я та інших обставин.

У Законах України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», «Про реабілітацію інвалідів в Україні» регламентовано надання освітніх, медичних, соціальних послуг особам з обмеженими можливостями здоров'я, зокрема дітям з особливими освітніми потребами.

Отже, чинне законодавство в цілому гарантує право на освіту дітей з особливими освітніми потребами без дискримінації і на основі рівності можливостей, але не передбачає найбільш оптимальної форми навчання – інклюзивної освіти.

Призначення Концепції

полягає у визначенні стратегій запровадження і розвитку інклюзивної освіти, мети, завдань, вихідних принципів, учасників та, власне, поняття «інклюзивна освіта»

Відповідно до Конституції України та законодавства у галузі освіти, реабілітації, соціального захисту держава має забезпечити доступність до якісної освіти відповідного рівня дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожної дитини шляхом запровадження інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта – процес здобуття освіти в умовах загального освітнього простору, що передбачає її доступність, враховує індивідуальні особливості кожного учня, в т.ч. рівень психофізичного розвитку, і унеможливорює будь-яку дискримінацію.

З іншого боку, інклюзивна освіта – не лише ширший від інтеграції процес, який передбачає доступність освіти для всіх, а це ще і розвиток спрямованої на дітей методології, яка визнає, що всі діти є індивідуумами

з різними потребами у навчанні, а відтак, навчання має бути гнучкішим для задоволення різних освітніх потреб.

Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання ґрунтується на основі відповідного нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення.

Мета інклюзивної освіти – забезпечення рівного доступу до якісної освіти в умовах загального освітнього простору, пристосованого до задоволення особливих освітніх потреб кожної людини

Основні завдання:

- визначення пріоритетів державної політики у сфері освіти в частині забезпечення конституційних прав і державних гарантій дітям з особливими освітніми потребами;
- формування нової філософії суспільства – толерантного ставлення до відмінностей;
- удосконалення нормативно-правового, фінансово-економічного, науково-методичного забезпечення, орієнтованого на впровадження інклюзивного навчання;
- запровадження інноваційних освітніх технологій в контексті інклюзивного підходу та моделей надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами;
- формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу;
- створення та розвиток мережі загальноосвітніх навчальних закладів, які впроваджують інклюзивну модель навчання;
- удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів для роботи в умовах інклюзивного навчання;
- залучення батьків дітей з особливими освітніми потребами до участі у навчально-реабілітаційному процесі з метою підвищення його ефективності;
- забезпечення інформаційного доступу у всіх сферах інклюзивного навчання, в т.ч. надання послуг сурдоперекладача.

Принципи розвитку інклюзивної освіти:

1. **реалізації прав людини** (цінність кожної особистості, рівність прав та можливостей, надання підтримки незалежно від психофізичного, соціального статусу, релігійних переконань, етнічної належності, місця проживання);
2. **гарантії та стабільності** засобів державної допомоги та підтримки дітей з інвалідністю та їх сімей, створення нових та підтримка існуючих моделей соціальних послуг;

3. **науковості** (розробка теоретико-методологічних основ інклюзивного навчання, програмно-методичного інструментарію, аналіз і моніторинг результатів впровадження інклюзивного навчання, оцінка ефективності технологій, що використовуються для досягнення позитивного результату, проведення незалежної експертизи);
4. **системного підходу** до процесу організації та реалізації технологій інклюзивного навчання (реалізація практик соціальної роботи з сім'єю в умовах загальноосвітніх навчальних закладів та системи освіти в цілому);
5. **соціальної відповідальності сім'ї** (за виховання духовно та фізично розвиненої особистості; самостійність та автономність сім'ї в прийнятті рішень відносно розвитку дитини з особливими освітніми потребами, визначення її життєвого шляху).
6. **міжвідомчої інтеграції та соціального партнерства** (координація дій різних відомств, соціальних інституцій, служб з метою оптимізації процесу освітньої інтеграції дітей з особливими освітніми потребами).

Шляхи впровадження

Вирішальною умовою реалізації концепції є комплексне розв'язання питань, пов'язаних з кадровим, навчально-методичним, нормативно-правовим і організаційним забезпеченням інклюзивної освіти.

1. Нормативно-правове забезпечення:

- приведення чинного законодавства в галузі освіти у відповідність до міжнародних стандартів;
- розроблення Типового положення про інклюзивне навчання;
- внесення змін до Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації.

2. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання:

- розроблення особистісно орієнтованих навчальних планів, програм;
- розроблення методичних рекомендацій, методичних посібників щодо психолого-педагогічних особливостей організації навчання, комплексної реабілітації, створення передумов для соціалізації дітей з особливими освітніми потребами дошкільного та шкільного віку в умовах інклюзії;
- розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням;
- забезпечення реалізації корекційно-розвиткової складової в умовах інклюзивного навчання, яка спрямована на вирішення специфічних завдань, зумовлених, в т.ч. особливостями психофізичного розвитку учнів і потребує впровадження особистісно орієнтованих програм

навчання та реабілітації шляхом здійснення індивідуального та диференційованого підходів.

3. Інституційні зміни:

- розвиток мережі загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивним навчанням;
- використання фахового кадрового потенціалу та досвіду роботи спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів як інформаційно-методичного ресурсу для впровадження інклюзивного навчання;
- створення у складі органів управління освітою окремих структурних підрозділів з питань освіти дітей з особливими освітніми потребами;
- створення кафедри корекційної освіти (лабораторії) в інститутах післядипломної педагогічної освіти та введення посади методиста з питань інклюзивного навчання;
- уведення в Класифікатор професій нової освітньої кваліфікації – асистент вчителя.

4. Модернізація вищої педагогічної освіти і системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що передбачає:

- забезпечення спеціальної підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;
- забезпечення спеціальної підготовки консультантів обласних та районних (міських) психолого-медико-педагогічних консультацій з питань навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;
- запровадження системної організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівників навчальних закладів, громадськості, батьків щодо забезпечення права дітей з особливими потребами на освіту.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

- забезпеченню права дитини з особливими освітніми потребами на рівний доступ до якісної освіти, незалежно від стану здоров'я, місця їх проживання;
- створенню належних умов для функціонування і розвитку інклюзивної освіти в Україні, забезпеченню достатнього обсягу фінансування для впровадження інклюзивного навчання;
- удосконаленню навчального процесу шляхом урахування сучасних досягнень науки, зміні освітньої парадигми;
- забезпеченню архітектурної відповідності загальноосвітніх навчальних закладів різних типів, незалежно від форм власності, та підпорядкування, відповідно до особливих потреб дітей;

- підготовці кваліфікованих педагогічних кадрів, забезпечення ними в повній мірі потреб інклюзивної освіти, створення системи підвищення їх професійної майстерності;
- забезпеченню навчальних закладів, що впроваджують інклюзивне навчання, транспортними засобами, відповідними навчально-методичними, наочними, дидактичними матеріалами, сучасними засобами корекції індивідуального та колективного призначення.

Фінансування

Фінансування інклюзивної освіти здійснюється за рахунок державного бюджету, коштів місцевих громад та коштів громадських, благодійних та міжнародних організацій.